
Fråga om lämpligheten av att inhämta information till en s.k. barnavårdsutredning genom enskilda samtal med en tolk som anlåtats med anledning av att mor och barn i ärendet inte talade svenska

Anmälan

I en anmälan till JO framförde advokaten AA, som ombud för BB, klagomål mot Stadsdelsnämnden Kortedala i Göteborgs kommun. Klagomålen gällde att stadsdelsförvaltningen inom ramen för en s.k. barnavårdsutredning hade inhämtat uppgifter från en tolk, CC, som hade anlåtats med anledning av att BB:s barn, DD, och dennas mor, EE, inte behärskade svenska språket. AA anförde bl.a. att stadsdelsförvaltningen utan föräldrarnas vetskap hade fört enskilda samtal med CC. Tolkens uppgifter och egna bedömningar av familjen hade tillförts utredningen, som sedan låg till grund för en ansökan hos länsrätten om vård av barnet med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

Till sin anmälan fogade AA vissa handlingar.

Utredning

Stadsdelsnämnden anmodades att yttra sig i frågan om lämpligheten av att inhämta uppgifter från tolken inom ramen för den s.k. barnavårdsutredningen.

Som sitt remissvar antog stadsdelsnämnden ett yttrande av verksamhetschefen FF. Stadsdelsnämnden tillade att ”socialtjänsten inte kan bortse från information i ärendet enbart utifrån det förhållandet att uppgiftslämnaren är en tolk”.

I yttrandet anfördes följande.

De överväganden som ligger bakom tolkens insatser beskrivs i ett brev från handläggande socialsekreterare, GG, till advokat AA.

Uppdraget var att tolka först för DD och därefter både för DD och EE under två timmar varannan dag som ett kommuniceringsverktyg, under tiden på Bryggans akuthem. Socialtjänsten skulle därefter prata med tolken för att få samtalen tolkade till sig, detta för att undvika att socialtjänsten skulle få andrahandsinformation. Uppdraget var alltså att tolka det som sades, inte att ställa frågor eller uppträda som ombud och inte att ge uttryck för någon egen uppfattning.

Det som finns beskrivet i ansökan om vård är dels beskrivningar av DD och händelser som även socialsekreterarna bevittnat och som översatts av tolken när

socialtjänsten besökt Bryggans akuthem, och dels händelser av samma natur som hänt när tolken varit ensam med DD och DD och EE och som refererats av tolken.

Till remissvaret hade bl.a. fogats kopia av det omnämnda brevet från socialsekreteraren GG till AA. I brevet, som var daterat den 20 oktober 2008, anfördes bl.a. följande.

Som beskrivits i ansökan om vård till Länsrätten gäller följande; att då DD inte kunde kommunicera med sin omvärld beslutades att Bryggans akuthem skulle, två timmar, varannan dag ha tillgång till tolk.

DD och personalen kunde inte prata med varandra, och vice versa, vilket innebar att DD och personal behövde ha en tolk närvarande för att översätta det som sades på institutionen. Precis som vid alla placeringstillfällen dokumenteras det som sker och sägs på institutionen av både institution och socialtjänst. I detta fall beslutades att det var bäst att socialtjänsten direkt pratade med närvarande tolk för att inte få andra hands information. När EE anslöt till DD på Bryggans akuthem beslutades att denna insats och detta arbetssätt skulle fortgå.

Socialtjänsten informerade tydligt EE och BB, när EE anslöt sig till DD på Bryggan, om att tolk fanns två timmar varannan dag och att tolken skulle fungera som ett kommuniceringsverktyg. Båda informerade som att socialtjänsten skulle inhämta uppgifter kring vad DD uttryckt under sin tid på Bryggan och därefter även EE, då hon anslöt.

Socialtjänstens bedömning var att båda föräldrar var informerade om tolkens uppdrag och dess syfte.

Socialtjänsten har träffat DD själv, tillsammans med tolk, samt vid flertalet tillfällen tillsammans med EE samt tolk. Det som tolken uppgivit i ansökan om vård är beskrivningar av DD och händelser som även socialsekreterarna bevittnat och fått översatt till sig via tolk när socialtjänsten besökt Bryggans akuthem.

Verksamhetschefen FF anmodades därefter att inkomma med kompletterande upplysningar om det var stadsdelsnämnden eller Bryggans akuthem som var tolkens uppdragsgivare och om EE, inför vistelsen på Bryggans akuthem, fick information om innebörden av tolkens uppdrag och det sätt som uppdraget skulle utföras/redovisas på.

I yttrande, upprättat av resultatenhetschefen HH och socialsekreteraren GG, anfördes följande.

- 1 Det var stadsdelsnämnden som var tolkens uppdragsgivare.
- 2 EE fick information när hon placerades på Bryggan om vad tolkens uppdrag innebar och hur denna information skulle användas.

AA kommenterade stadsdelsnämndens remissvar. Han anförde därvid bl.a. att EE inte hade erhållit någon sådan information som stadsdelsnämnden påstått.

I ett beslut den 9 juni 2010 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Jag vill inledningsvis framhålla att jag inte har tillsyn över tolken. Jag är således förhindrad att uttala mig vad gäller hennes agerande.

Om socialnämnden vid handläggningen av ett ärende kommer i kontakt med någon som inte behärskar svenska språket bör nämnden vid behov anlita tolk. Detta följer av 8 § förvaltningslagen (1986:223).

Kammarkollegiet, som är den myndighet som svarar för auktorisation av tolkar och utövar tillsyn över de auktoriserade tolkarnas verksamhet, har utarbetat vissa föreskrifter för auktoriserade tolkar (KAMFS 2004:1). Enligt 16 § i föreskrifterna får en tolk inte företräda den ena parten inför den andra. Tolken får inte heller under tolkningen utföra någon annan uppgift än att tolka. Kammarkollegiet har i en vägledning för auktoriserade tolkar, God tolksed (maj 2009), lämnat vissa rekommendationer. I anslutning till 16 § i föreskrifterna anføres följande.

Tolken får inte – ombedd eller oombedd – vara medhjälpare åt någon av parterna t.ex. genom att ställa frågor eller genom att uppträda som ombud. Av samma skäl som hon inte får ge uttryck för sin egen uppfattning i sakfrågor får hon inte företräda någon annans uppfattning under tolkning. Vilka uppgifter tolken kan utföra inom ramen för ett tolkupdrag men utanför tolkningssituationen måste bedömas från fall till fall. Uppgiften bör dock rymmas inom det uppdrag som tolken fått och inte utföras på hennes eget initiativ. Om tolken åtar sig andra uppdrag utanför ett tolkupdrag bör hon vara uppmärksam på att det kan medföra jävsproblem i framtiden.

I vägledningen anføres även bl.a. följande (s. 8 f.).

För att undvika att olämpliga situationer uppkommer samt för att upprätthålla tolkens integritet i övrigt bör tolken inte diskutera sådant som framkommit vid en tolkning eller klienter och klienters förhållanden med andra. Detta ska även iakttas gentemot uppdragsgivare, tolkförmedlare och tolkkollegor. Inte heller bör det som framkommit under tolkningen dokumenteras. Tolken ska kasta eventuella anteckningar efter tolkningen.

Stadsdelsförvaltningen anlidade CC för ett uppdrag inom ramen för en s.k. barnavårdsutredning rörande DD. Under två timmar varannan dag fungerade CC som ett ”kommuniceringsverktyg” mellan personalen å ena sidan och modern och dottern å den andra sidan under de sistnämndas vistelse på Bryggans akuthem. CC var inte en auktoriserad tolk. Kammarkollegiets föreskrifter och rekommendationer bör dock vara vägledande när det gäller förhållandet mellan stadsdelsförvaltningen och en tolk även om denna inte är auktoriserad.

Om CC haft ett rent tolkupdrag borde förvaltningen, i enlighet med Kammarkollegiets föreskrifter, inte ha kontaktat henne för att få information om vad hon hade uppmärksammat i samband med sitt uppdrag. Enligt nämndens remissvar fanns det dock en överenskommelse mellan CC och förvaltningen om att hon i efterhand skulle lämna en redogörelse för vad som hade förevarit. Jag har inte underlag för att ifrågasätta uppgiften i och för sig.

Enligt nämndens remissvar har således CC:s uppdrag inte varit begränsat till att vara ett kommunikationsverktyg vid direkta samtal utan hon har även haft en uppgift att senare redogöra för sina iakttagelser. Jag ifrågasätter starkt lämpligheten av att ge en tolk ett sådant uppdrag. Även om jag kan förstå att det i just detta fall

har varit en praktisk lösning, hindrar inte det att jag är kritisk till nämndens agerande. I ett större perspektiv kan ett sådant förfaringsätt komma i allvarlig konflikt med de regler som gäller tolkarnas verksamhet, inte minst vad gäller kravet på opartiskhet. Socialtjänsten bör därför avhålla sig från att använda tolkar för annat än rena tolkningsändamål. Det finns en uppenbar risk att tilltron till tolkarnas verksamhet annars undergrävs.

Det kan tilläggas att förvaltningen under alla förhållanden har haft att se till att alla berörda samtyckte till att CC skulle komma att lämna uppgifter i efterhand till utredaren. Utifrån vad AA har anfört är det tveksamt om sådant samtycke lämnades. Det har ankommit på förvaltningen att tydligt dokumentera tolkens ”sidouppdrag” och de berördas, även tolkens, samtycke. Såvitt framgår av utredningen synes så inte vara fallet.